

עלור זגלאמבייה זאגלאמבייר צייטרונג

ميدעון מס' 32 ניסן תשע"ג, מרס - אפריל 2013
Zagłębie (Zaglembe) Newsletter, Mars-April 2013

ארגון שלומי של יוצאי זגלאמבייה
Zagłębie World Organization

1943 - 2013
70 שנה להורבן יהדות זגלאמבייה
Marking 70 Years to the
Destruction of Zagłębie Jewry

No. 0155

כנס טולמי של יוצאי זגלאמבייה - ישראל 24-28.4.88

25th Anniversary to Yad Hazikaron in Modiin

25 שנה לפתיחת יד הזיכרון

Będzin
Sosnowiec
Dąbrowa Gornica
Zawiercie
Czeladź
Slawków
Wolbrom
Chrzanów
Dańdówka
Golonóg
Grodziec
Kazimierz
Klimontów
Ksawera
Kromolów
Łagisza
Maczki
Milowice
Modrzejów
Niemce
Niwka
Olkusz
Oświęcim
Piaski
Proąbka
Siewierz
Strzemieszyce
Trzebinia
Wojkowice
Zagórze
Ząbkowice

ארגון יוצאי זגלאמבייה – רח' פרישמן 23 תל-אביב, 63561 טל. 03-5270919

Zagłębie (Zaglembe) World Organization - 23 Frishman St, Tel-Aviv, 63561, Israel - Tel: 03-5270919

אתר האינטרנט www.zaglembe.org

מקלי ויזקי וג'ואי נאכ'ת פאלט ופזומר,

השנה, בשעה שנקים את עצרת ים השואה, נזכר ונזכיר שני אירוחים החשובים לנו: 70 שנה ליחסול גטאות ז galmbaiah וחזי יובל להקמת יד הזיכרון במודיעין.

בראשית אוגוסט 1943 חוסלו סופית שני הגטאות הגדולים בז galmbaiah, שרודולה בסוסנובייך וקמינקה בבדין. רוב היהודים נשלחו לאושוויץ ו galmbaiah הפקה ל"יודנריין" - שטח נקי מיהודיים.

מדי שנה אמו מקיימים יארצ'יט בתשעה באב כדי לציין את חיסול גטאות galmbaiah בשנת 1943. את היארצ'יט אמו מקיימים בבית הקברות בנחלת יצחק ליד מצבת האפר. מצבה שהוקמה בשנת 1952 ותחתייה נטמן אף שהובא מאושוויץ ו מבטי הקברות ב galmbaiah. זו הייתה אחת האנדראטות הראשונות הקשורות לשואה ב'נכחלת יצחק' ובארץ.

לפני 25 שנה, בשנת 1988, ערכנו את עצרת ים השואה בונוכחות אלפיים יהודי galmbaiah ובכללם כמאתיים יהודים מרחבי תבל: מארצאות הברית, קנדה, צרפת, גרמניה, ריו דה ז'ני בברזיל וסידני באוסטרליה. בטקס זה חנכנו את יד הזיכרון לקדושים galmbaiah שליד היישוב מבוא מודיעים.

בפתח העצרת, אמרתי בין היתר:

בכינסה לביקעת הנצחה ביד הזיכרון זהה, חרות פסוק מתוך חזון העצמות היבשות בספר 'חזקאל': "והעלתי אתכם מקבורתיכם עמי, והבאתי אתכם אל אדמת ישראל". גם יחזקאל הנביא, בחזונו הגדול, לא תאר ולא חזה, שתבוא שואה על עם ישראל ומיליאונים של יהודים יירוחו יובלו לתאי הגז והמסרפות ולא יבואו לקבר ישראל.

מאז אותה עצרת, משך חצי יובל שנים, אמו ממשיכים לקיים במקום זה את העצרת השנתית ביום הזיכרון לשואה ולגבורה ומתייחדים עם זכר קדושים galmbaiah. אמו, אנשי דור השואה, המעתים שנותרנו, מקיימים ומיחלים שהדורות הבאים שלם, ימשיכו במסורות הללו ובכך יבטיחו שייחדות galmbaiah לא תשכח.

ולכם, יהודי galmbaiah מכל הדורות, בארץ ובעולם, באשר אתם שם, חג פסח כשר ושמח.

אכלתם פרי, ו/or אכלתנו

**לא שוכחים ! עוזים !
מבקרים את בני הדור הראשון בחג החנוכה**

רן שרון, בן הדור השלישי, מבקר את חברי הארגון הוותיקים, זאב קלנסר (מימין) וגוטה דטנר

שבעים שנה לגירוש האחרון זגלאמבה

מאთ: אביהו רונן

לפי אותו דצ"ח נורו ברחובות כ- 400 יהודים בשל ניסיונות בריחה או התנגדות. כמו כן דיווח נשיא המשטרת על שני ניסיונות התגוננות בנשך חמ.

על ניסיונות התגוננות אלו ידוע גם ממקורות יהודים: שני חברים "הנער הציוני", יאנק צימרמן והיפק גלייצנשטיין נהרגו לאחר שפתחו באש לעבר הגermenians. קרב משמעות התרנהל מבונקר "דרור" שהיה תחת פיקודם של ברוך גפטק ופרומקה פלוטניצקה שליחת "החלוץ" מורשה. בקרבת נהרגו שני גermenians, אך לאחר שהוחדרו רימוני עשן ומים לבונקר נספו כל יוישבי. גופותיהם נגררו מהבונקר, נורו פעמיים נוספת תוך התעללות בגינויו. בボונקר אחר נלכדו 12 חברים נוספים של הארגון הלוחם. בארנקהיהם של שיטים מרובנות, עלייה דיטנפאל וחיקאה קלינגר, נתגלו אקדחים. הן עמו קשות על מנת להסיגר את סודות ההגנה, אך לא נשברו בחיקאה.

באושוויז נרכזו לקרהת גירוש מסיבי זה, שמעטם נודיעו כמוותו. המהנות נסגרו והועמדו בהם שומרים חשובים. לדברי עד ראייה הגיעו המגוריים למACHINE במצב בלתי אנוש:

"בשדה פתוח הושלכו מהמשאיות. ילדים נרמסו ברגלים. בלט שרב הקוץ עמדנו הנשים חצי עירומות, מתות למחצה, מוכות עד הזב דם, ביל עזרה כלשה, בלי אף טיפת מים. אין המילים ואין הדמיון האנושי מסוגלים לתאר את עינוי השואל של אנשים אלה, הנכסיים למות שיביא עמו את הגולה. [...] היהות והמשרות לא יכולו למסוף האנשים הגדל - ונשרפו הגוף בתועלות פתוחות ע"י בירקנאו ובמשך שלושה ימים לא ראו שם דבר, אלא רק להבות אש עצומות הפורצות וועלות. כמו כן הגיעו משלוחים מצרפת, שחוסלו מיד באותו אופן. בירקנאו חוגגת. הגיעו לשיאו: תוך יום אחד הועלו בגז 30,000 אנשים".

ד"ר אביהו רונן, היסטוריון. פרסם ספרים ומארקים רבים בנושא תנאים הנוצר בשואה ובחום המנהיגות. מרצה בכיר להיסטוריה ופילוסופיה במכיליה האקדמית תל חי ומורה מן החוץ באוניברסיטת חיפה.
בנה של חיקאה קלינגר

ב-1 באוגוסט 1943, מלאו שבעים שנה לגירוש האחרון מבנדין וסוסנוביץ. היה זה גירוש בעל אפיונים מיוחדים ששימושו חריגת מסיפור גורלם של יהודי האזור בתקופת השואה. תקופה ארוכה לפני הגירוש, היוזמה זגלאמבה אזרח בעל תנאי הישרדות גבוהים בהשוואה לשאר גטואות פולין. זגלאמבה סופחה ל"רייך" הגרמני ויהודי האזור שולבו בכלכלת המלחמה הגרמנית. במרבית התקופה, עד לראשית 1943, גם לא היו באזורי גטואות. כשהוקמו גטואות שרודולה (ליהודי סוסנוביץ) וקמינווקה (ליהודי במדין) הם מועדו להיות מעין מחוות עבודה גדולים. וכך, עבר הגירוש, כאשר מרבית יהודי זגלאמבה היו בין החיים, וכשני שליש מהם (לרבות ילדים וזקנים) היו רשומים כעובדים במפעלים בעלי חשיבות מלחמתית. כ-15,000 צעירים יהודים נוספים מהאזור היו באזורה עת במחנות לעבודת כפייה, אשר למרות התנאים הקשים שררו שם, היה בהם, כפי שהסתבר בדיעבד, סיכוי סביר להישרדות.

בראשית יוני חל מפנה במדיניות הגרמנית ביחס ל"גטואות היצרנים". תושביהם נידונו לגירוש לאושוויז. סילוקו של יושב ראש היודנרט האזרחי רב ההשפעה משה (מוניק) מוריין, וגיורש חלקו שהתחולל בסוף יוני, סילוקו את שארית האשליות של היהודי זגלאמבה. כמו שידעו על המתחולל באושוויז הסמוכה, היכן את עצם לגורע מכל, במאכטב שיצא מבנדין בסוף يولי נכתב:

"עמי עומדת להתחנן עם כילובסקי [כליוון].
אם נכבד את החתונה בנווכחותנו".

וכאשר הקיפו המשמרות הגרמניות את בנדין וסוסנוביץ ב-1 באוגוסט לקרהת בוקר, יהודים רבים התחבאו בבונקרים.

ניסיונם המר של הגרמניות בעת התנגדותם נתקלו בゲטו ורשה, והמידע אודוט המצאות נשאה בידי היהודים זגלאמבה, הובילו אותם ליריכת הכננות יסודיות לקרהת הגירוש. כוונתם של הגרמניות הייתה לפנות את שני הגטואות שהוקמו זהה מקרוב במבצע ענק שייתבצע במהירות ובכחוליות. לא פחות מ-690 חיללים ושוררים גויסו מכל היחידות באזורי, כדי לארש את 30,000 היהודים ששרדו בגטואות קמינווקה ושרודולה. מהדו"ח המשכם של הגירוש שנכתב על ידי נשיא המשטרת הגרמנית בסוסנוביץ עולה כי המבצע אמן נתקל בקשישים מרווחים. קשיים אלה נבעו בשל הסתירות בין היהודים בבונקרים, התגוננות פסיבית ברחובות והተנגדות אקטיבית של קבוצות יחידים. המבצע התארך, על כן, לכשבועים וחצי, וימים רבים לאחר מכן, עדין היו נלכדים יהודים שהצליחו להיחבא בבונקרים.

קצבים יהודים.
שני מושלמים –
הרשל בנד.
אשטו ושמי
ילדנו נספו.
הרשל נישא
שוב במחנה
העקרנים
פלדאנינג,
ונולדו לו שני
ילדים

בשעה 00:00 בבוקר הגיע אדם עם רכבו ואסף אותו ואת אביו צפניק וייצאו לדרך. כל הדרך שב עלו החשבות במוחי ואוי הדיעה: לאן אני מגיע? למה לצפות? מה אוכל למצוא שם? כל הדרך החשבות הלו לאל הפסיקו להתרוץ במוחי וגם כשאדם ניסה לדבר איתני במהלך הנסעה, לא הייתה מרכז לענות לו ורציתי כבר להגיע. הדרך מהמלון בצלדץ עד לוולברום ארוכה כ-40 דקות. הנסעה הייתה ברובה בתוך יערות.

הגענו לוולברום. כאשר ראיית את השלט שمبرש WELCOM TO WOLBROM מהתרגשתו. לא יכולתי להתפרק וביקשתי מאדם לעזר ולצלם אותו ליד השלט (למצורת). חנינו את הרכב וייצאנו לכיוון בניין העירייה. בחדר קטן ישבה אישת בעלת מבנה גוף מלא, מנהלת הארכיון. אדם פנה אליה בפולנית (מכיוון שהיא אינה דוברת אנגלית) והציג לה אותו ונתן לה את הניר עם הנתונים שלי העברי לו יומם קודם עם שמו של סבי – הרשל בנד, ושל אחיו – אברם בנד שהם היחידים מכל המשפחה שרדו את השואה.

אותה גברת לקחה את הניר עם השמות ופתחה את הארון שהוא בסמוך לקיר והוציאו מתוכו תיקים עבי קרס ומיזונים מאד, לפי צבעם הדחוי. על כל תיק היה רשום שנה (1939, 1938, וכו'). היא שמה אותם על שולחן הכתיבה שלו והתחילה לדפדף בהם, תיק אחרתיק ולחפש לפי מילת המפתח "בנד". בזמן שהיא דפדף בין התיקים, ישבתי והסתכלתי לעליה תוך כדי ובליבי הייתה שאלה: הלוואי ותמצא איזשהו מסמך או כל פרט על המשפחה שלי.

פתאום אדם פנה אליו ואמר לי שהוא מצאה משהו. להפתעתו זה הייתה הרבה יותר מאשר מדמיינתי שתמצא. ראשית היא מצאה את תעודה הלידה של סבי. סבי מעולם לא זכר את התאריך המדויק שלו, רק את שנת הלידה (1909) וכך חגגו לו כל 1 בינוואר יומם הולדת. והוא מצאה שסבי היה נשוי לאישה בשם (צביה ארליך) והיו להם שני ילדים, שמואל ווילף, כולל תעוזות הלידה והנשואין, כולל תאריכים מדויקים וגולאים. כמו כן היא מצאה את תעוזות הלידה/נישואין של ההורים של סבי ואת תעוזות הלידה/נישואין של הסבא וסבתא שלו. עברה בי צמרמת לנצח המצחאים שקיבלה.

בקיץ האחרון יצאתי לראשונה לפולין עם משלחת של ארגון יוצאי זגלמבה נציג הדור השלישי לסיפור שורשים בן עשרה ימים. הסיור התחל בקרקוב והסתיים בוורשה. הדגש בסיפור היה על מחוז זגלמבה בו ביקרנו בחמש ערים מרכזיות בהן חי קהילות יהודיות גדולות: סוסנובי, בנדין, בנדץ' זומברובה-גורניצ'ה, צ'לדץ' וצ'ביריצה

גדלתי על הסיפורים של סבי מצד אמי, הרשל בנד, על ילדותו בוולברום והתגברותו שם ואיך האlicht לבסוף מציפורני הנאצים. סבי, ALSO הימי מאוד קשור, הילך לעולמו לפני עשר שנים. זאת הייתה החדמנות עבורי לסגור מעגל ולבקר בעיר הולדטה וולברום ולהפסיק את הבית, הרחוב, בית הכנסת שבו נzag להתפלל ועוד פרטים כל שנייתן שישילמו את כל חלקו התמונה.

ביום השני למסע, בעודו יושב בלבוי של המלון בצלדץ הגיע בחור פולני דובר אנגלית והציג את עצמו "שמי אדם שידלובסקי" וסיפר לי שהוא עוסק באיתור מסמכים וכתובות של ניצולי שואה. הוא גם סיפר שיש לו קשרים טובים בכל המשדרדים המונייציפאלים באזורי זגלמבה ושהוא כבר עזр להרבה אנשים מישראל לאתר את קרוביהם ומצא להם תעוזות לידה ונישואין, כתובות, בתים, ובתי עסק של הוריהם שנשארו או נספו בשואה.

הבחור נשמע לי אמין, התחררתי אליו והתחלתי לספר לו את הסיפור שלי על וולברום. והוסיף כי אשם אם הוא יוכל לנסוע איתי לוולברום לסתות למצוא פרטיים על המשפחה של סבא שלי. קבענו שהוא יבוא לאסוף אותו וניסע יחד לוולברום. בקבוצה שלנו היה בחור נוסף, אבי צפניק, שגם לו הייתה משפחה בוולברום והוא הצרף אלינו.

יום לפני הנסעה לוולברום היה לי קשה להירדם עקב ההתרgesות שמהר אני אראה את העיר של סבא, העיר שעל הסיפורים שלה גדלתי ואלי אמא את הבית ועוד פרטיים על המשפחה שלא הכרת. המחבבות לא הפסיקו להתרוץ במוחי ורציתי כבר שיגיע הבוקר וניסע, לא יכולתי להתפרק. ספרתי את השעות ..

סמור לבית הקברות יש עיר גודל. בטור קרחות העיר נמצאים שלושה קבורי אחים שביהם קברים 700 יהודית ולברים (גברים, נשים וטף) שנטבחו והובילו בעגלוות לקרחתה העיר ושם נערמו.

עמדנו ליד הקברים, במרכז העיר הגדול. השתרר שקט מפחד.ניסיתי לשמעו את קולם של הציורים אחרי הכל זה יער, אבל לא שמעתי ולציו אחד. הכל דם ואוירת מות שררה במקום.

נפרדנו לשлом מאנדרט והודנו לו על הסיו' המרתך והמרגש שערק לנו. הבטחנו שניהה בקשר, החלפנו כתבות מייל וטלפונים. נסענו חזרה לצילדי. כל הדרך עינתי בתעדות שקיבלת עיריה והחזקתי אותו חזק חזק. עברתי על כל תועודה ותועודה בעיון רב. הידיים רעדו לי וכבר חיכיתי להגיע לארץ ולתת אותם לאמא ביד. מבחנית, רציתי לטוס כבר מחר לארץ. אני סגרת את המעל של...

עם חזרתי, עליתי לקברו של סבא וספרתי לו על ולברים ועל החוויות שעברתי שם. אני תקווה שהוא שמע והתרגש כמווני.

מרוב התרgesות יצאתי החוצה מהחדר והתקשרתי לאמי ולזרוי (אח של אמא) לבשר להם איפה אמי נמצא ומה מצאת. מעבר לכך שמעתי את קולם החנון דמעות התרgesות.

בקשתי שידפiso לי את כל התעוזות ואני אביא אותך כבר לארץ. לאחר שהדפiso לי את כל התעוזות ביצאה מהבניין לכיוון האוטו פגשנו במקורה (אילו מלאר שלח אותו אילינו) תושב מקומי בשם אנדרט שמלוד בולברום וחיש שם עד היום ומכיר את ההיסטוריה של העיר, ובמיוחד את ההיסטוריה של הקהילה היהודית ששיה שם בתקופת השואה.

הוא הציע להתלוות אלינו ולקחת אותנו לכל הנקודות בעיר שמצוות עם הקהילה היהודית. שמחנו מאוד והודיעו לנו. התחלנו את הסיו' באזרע הגטו (שנמצא לא רחוק מההין שעומד כים בין העיר). לפי התיאור שלו כל האזרע היה מוקף בחומות וגורו בו בצליפות כ-7,000 יהודים שהיו הרוב בעיר.ניסיתי לעצום את העיניים ולדמיין את המראה של 7,000 יהודים מצטופפים בשטח צזה קטן וזה פשוט לא נתפס ...

שם המשכנו ל"חדר" ששימש כבית הכנסת ליהודי ולברים לאחר שבית הכנסת הגדול נשרף קודם לכך ע"י הנאצים. ה"חדר" נשמר מאוד והוא נראה כמעט אותו הדבר כמו שהיה לפני 70 שנה (היום הוא משמש כמחסן תבואה). לצד ראיינו את ה"מקרה" ששימש את היהודים ובכוונה הוא היה ממוקם בסמוך ל"חדר" כדי שיוכלו לטבול בו לפני התפילה. כיום המקווה לא בשימוש ומה שנוצר ממנו הם רק כמה קירות בלבד. שם המשכנו לבית הקברות היהודי הגדול. כל הדרך לשם הרהרתי במחשבתי שהלאוואי ואוכל למצוא איזה שהוא קבר שצין בו שם המשפחה של סבי "בד".

כשהגענו ישר התבדרתי מכיוון שחו' מכמה קברים בודדים שבורים ברובם שאין אפשרות ללהות ולדעתי מי קבור שם מכיוון שככל הכתוב נמחק, לא נמצא קברים שלמים עם כתובת ברור.

במקום יש אנדרטה לזכר 4,500 יהודי ולברים שניספו בשואה שנתרמה ע"י משפחת ינסנבוים. אני ואבי צ'פניק הדלקנו נרות נשמה ליד האנדרטה וקראננו קדיש. תוך כדי הוצאות מהארנק שלי תמונה של סבא שנמצאת שם מהיום שהוא הלך לעולמו והסתכלתי עליו בהתרgesות ודמיינתי שבסא עומד ליד מבטי עלי' וגאה بي. לא יכולתי לעצור את הדמעות ..

יהי זכרם ברוך

شمואל מור – 1926 – 2012

شمואל מור נולד בbanden. עד פרוץ המלחמה ח' חיים מאושרים עם הוריו דוד וצ'שה מור ושני אחיו. בספטמבר 1939 השתנה עולמו עם פרוץ המלחמה.

בהתוות בן 14 עברה המשפחה לגטו שם רוכזו כל היהודים. את אביו לקחו למACHINE עבודה שם חלה ונפטר. מאז אוגוסט 1943 לא ראה יותר את אמו ואחיו הקטן.

משנת 1943 עד ינואר 1945 התגאלג בין מחנה כיפה אחד לאחר. בלחammer אחר כך בוכנאלד... במהלך המלחמה הפרק למספר שנחקר על ידו 178064 ונשאר על ידו עד יום מותו.

עם סיום המלחמה באביב 1945 אסף כוחות עילאים כחzon העצמות הבישות בספר יחזקאל ויצא בדרך חדשה. אחרי חיפושים נפגש עם אחיו האהוב רומק מור. עוד במחנה העוקרים הכיר את שוננה אשרתו מזה 64 שנים.

בשנת 1946 עלה לישראל ובזאת הגשים את חזונו בהקמת המדינה. את מלחמת השחרור עבר בגבורה בהסתמך משאיות עם אספקה לרשותם.

הקים משפחה לתפארת. יחד עם שוננה בניה קון חם מלא חמדות חיים. גידל שני ילדים עפרה ודדי.

זכה לחמשה נכדים ושני נינים. בשנותיו האחרונות היה ד"ר בפרטאה בכפר. למרבה הצער בשנותיו האחרונות מצבו הדדרה. אך זכה לטיפול מסור של צוות הcupra.

למרות מה שעבר, ידע להעניק ככל כך הרבה שמחות חיים, אומץ לב ואופטימיות.

יזכר לעד עם חירותם.

בתוך, עפרה

شمואל מור (יושב) עם בני משפחתו

אברהם חבה 1923 – 2013

סבא היקר, סבא שלי, היה לי ברור שיום אחד זה יגיע. היה לי ברור שיום אחד אני אלץ לעמוד מעלייך ולהספיד אותך.

מה אפשר להגיד על אדם שרק רצה לעשות טוב לכל הסובבים אותך? מה אפשר להגיד על סבא שלי שככל הילודות שלי בא וdagלי ולגלachi ז"ל.

אפשר לומר שבאת מהגליות, נעריך היי בתקופת השואה, ששלכת את אמר בഗיל צעיר ואת אביך ואחותיך בשואה, אבל בכל זאת בחורת בדרך הציונית – לבוא ולהקם בית בישראל.

הגעת מאירופה, עבדת קשה בכל עבודה שננתנו לך, הכרת את סבתא והקמת בית עם שתי בנות, וודדה הבכורה ואסנת הצעירה.

עבדת עליך חיים מלאים, שמחות עם לידת חמשת נכדים וארבעת נינך. הגשת את צוואת נספי השואה ושרידיה – לזכור ולא לשכוח, העברת שרורות הרצאות לילדים בבתי ספר ובכל מקום בו ניתן לך ההזדמנות לספר על הזועות. דאגת לשיקום בית הקברות בזכיריה, בו אמא שלך קבורה, פרויקט שדרש משאבים וזמן רב אותו סייםת בהצלחה.

כשהיינו ילדים, גל ואני, נהגת לספר לנו סיפורים מתקופת השואה ולפנינו שנה הייתה לי סגירת מעגל כאשר סעתי במשלחת צבאית בראשה עמד החתן שלך צביקה. כאשר שנינו עמדנו במדים מתחת לבית בו הtaggorה, הצדענו לך, ובכיכר ליד הבית שלך סיירנו עליך והיינו גאים ברק茂וד.

גם בארץ חיית חיים לא פשוטים, אך נהגת לומר שהיטלר לא הצליח לראות את נכדייך ואתה כן. יחד עם זאת הרגע הקשה ביותר שלך היה, ללא ספק, היום בו איבדת את נכדך הבכור גל, אחיך, לבנון. עכשו כשבחרת להיפרד מהעולם, לך ותתאחד מחדש עם כל המשפחה שלנו.

סבא, אנחנו מבטחים לשמור לך על סבתא, אתה תחסור לכל המשפחה וליבך בפרט.

סבא אני אוהב אותך – רק אתה יודעת עד כמה!

נכדך, אלעד לב-בן

אחות
ורדה נולדה בתל אביב. בוגרת אוניברסיטת ת"א בחוג לשפה וספרות אנגלית ובוגלת תעודת בירפי בעיוסק מטעם בית"ס לרפואה.

ורדה נשאה לד"ר דורון גרינברג ונולדו להם שני ילדים: רואי, בוגר תואר במחשבים וגל, בוגרת החוג לביולוגיה וכימט סטודנטית לרפואה. כבת לשני ניצולי שואה,

צבי טוביאש ז"ל וברכה לבית קוקלינסקי תבדל"א, נושא השואה היה קרוב תמיד ללבها. בשנת 1988, עת יצא המשען המאorigן הראשון מטעם ארגון יוצאי גאלמבה לפולין, התגייסה ורדה לפעילות אינטנסיבית בדור הרמשך והנחתה, לצד שלמה קרייב, את טקס יום השואה. תפקיד זה מלאה באגוונה רבה ובו ראתה שליחות, תוך הדגשת החשיבות בהנחלת השואה גם לדורות הבאים בכלל ובשתיוף הדור הבא הפרטיו שלה.

עד כאן עבודות ומעתה רגשות. ורדה עזבה אותו בاميון הח"ם, לאחר יסורים בלבתי יתוארו ותפסה אותו לא מוכנה לעדיבתה.

גדלת לצדה כאחותה הקטנה אבל הפקנו לחברות ממש. לא היה דבר שלא התייעצתי איתה לגבי והיא הייתה שותפתה המלאה בכל עניין ונושא.

ראיתה המפוקחת, הכוללת והמלומדת עצרה לי בכל אשר פניתי והערצתי אליה הייתה לא גבול.

הרצינות וכובד הראש בכל מעשייה היו לי לעוגן ולמשענת ידעתית שתמיד היא תהיה שם בשביי עם עצה טובה וחכמה ועם תמייה ופרגון עד אין קץ. יופיה הפנימי, כמו יופיה החיצוני היו השראה לגביה. חסרונה מORGASH היטב בכל. הזיכרונות מציפים אותה ללא הרף והגעגוע לא מרפה.

ורדה, הלכת מהר מדי, מוקדם מדי,
יהי זכרך ברוח!

רלי

חברה לדרכ
בסיוור הראשון של הארגון לפולין, בקי"ז של 1988, הכרתי את ורדה. היא ה策פה לאביה המנוח צבי, לאימה ברכה ואחותה רלי. אני נסעה עם הווי. הסיוור היה סיום פרויקט הקמת יד הזיכרון במודיעין ועצרת יום השואה במתכונת הנמשכת עד היום. כמעט ללא מיללים, אך בדקות, של חברות-שותפותם למטרה, החליטנו, ורדה ואנוכי, כי נתרום, ככל יכולתו, לעצרות ים השואה של הארגון. במשך שנים וארבע שנים עסקנו, עם פעילים רבים, בני כל הדורות, בעיצוב עצורת יום השואה. ורדה נתלה על עצמה את האחידות לתוךן. היא בחרה Shirim, קטיעי קריאה ומצבעים. בחירתה הייתה בחירה שהשאהה רושם רב על הבאים. ורדה יזמה את השתתפותנו ביום עיון שנערך י"ד ושם ועסק בכך בתכנון עצרת ים השואה. שמרנו לעצמנו שיר, "כל זמן, מחבורי לא נדע. לא הספקנו להשמיעו בעצרת, אך הוא הופך למצוואה של חברה לרעיון".

לא מעתים כלל לא רצחים...
אני מרגישה שאנו חייבים זאת
לעצמם ולאלה שם הומתו!
כל זמן שאנו מזכירים,
הם עדיין חיים.

שלמה קרייב
[קרביבנסקי]

אמא
לעולם לא אטרgel לדבר על אמא בלשון עבר, לעולם לא אצליח לתפוש את משמעות המילה אינה ולעולם לא באמצעות אירח חיים בלבדיה.

אמא האמינה ברגון, במטרתו ובמשמעותו הכה חשובה. אני זוכרת את עצמי כבר מגיל עזיר מתלווה לאמא לטקסים באתר הזיכרון. מתרוצצת בין החמן, מחלוקת מים, מדיקה מדבקות, מסדרת זרים, בדיקות כמו שאמא הסבירה לי לעשות, ועל הכל גאה להיות הבית של מנוחת הטקס. יודעת כמה קשה אמא עבדה כדי שהטקס יתקיים, כמו היא השκיעה שהקטעים יהיו מתאימים ומרגשים, שיעבירו את המסר הכאב ויגרמו לכלום לעמוד לא לשוכן. כמה היא חשבה וחיפשה את האנשים שיקריאו את הקטעים ויצאו את המועד בכבוד המגיע לו. וכמה היא האמינה במנה שהיא עשו והתכוונה להמשיך לעשות זאת עוד שנים רבות.

اما דאגה לגיל אוטי ואתachi על מסורת יהדות והבנה מאי משפחתנו הגעה ולבקש מסבא וסבתא לספר לנו. שנלמד וננסה קצת להבין מה קרה שם. איך המשפחות של סבא וסבתא חייו לפני, מי הם הוי, איפה עבדו, איך הם גדלו, ובעיקר איך שרדו והגינו לארץ.

לפני 3 שנים ביקרתי בפולין בפעם השנייה בחיי. לא עוד טiol של מחנות השמדה ומות. הפעם טiol של חיים. נסעה עם אמא לראות את הבית של סבא בסוסנוביץ והבית של סבתא בדומברובה. היא הרתה לי איפה הם גדלו ואיך הם חיו. סירה לי איך בפעם האחרון שהיא ביקרה שם (ב-1988) היא ראתה איך סבא מחלק על מעקה המדרגות בביתה אילו היה ילד שוב. בינו לבין בנותו בוקר.

זה היה הטoil האחרון שעשיתי עם אמא שלי, ואני שמחה שההספקתי לחולק איתה את החוויה ההז, ולהזכיר עוד קצת את החיים בעולם ההוא של לפני המלחמה, של המשפחה שאינה, וש殆ד תישאר בלבבי.

اما שלי, אdag להמשיך את המסורת של מבטיחה לייצגר בכבוד.

אל

חברה לדרכ
בסיוור הראשון של הארגון לפולין, בקי"ז של 1988, הכרתי את ורדה. היא ה策פה לאביה המנוח צבי, לאימה ברכה ואחותה רלי. אני נסעה עם הווי. הסיוור היה סיום פרויקט הקמת יד הזיכרון במודיעין ועצרת יום השואה במתכונת הנמשכת עד היום. כמעט ללא מיללים, אך בדקות, של חברות-שותפותם למטרה, החליטנו, ורדה ואנוכי, כי נתרום, ככל יכולתו, לעצרות ים השואה של הארגון. במשך שנים וארבע שנים עסקנו, עם פעילים רבים, בני כל הדורות, בעיצוב עצורת יום השואה. ורדה נתלה על עצמה את האחידות לתוךן. היא בחרה Shirim, קטיעי קריאה ומצבעים. בחירתה הייתה בחירה שהשאהה רושם רב על הבאים. ורדה יזמה את השתתפותנו ביום עיון שנערך י"ד ושם ועסק בכך בתכנון עצרת ים השואה. שמרנו לעצמנו שיר, "כל זמן, מחבורי לא נדע. לא הספקנו להשמיעו בעצרת, אך הוא הופך למצוואה של חברה לרעיון".

כל זמן שאנו מזכירים אותם, הם חיים!
נכון, שכבר עברו הרבה שנים.
נכון, שלא חסרים עניינים[U]כשווים, בוערים,
נכון, שמחריד לשמע על אותם אירושים[N]וראים
ולחזר עליהם, לספר ולהזכיר.

יצחק שיוק ורעייתו

אבא יlid סוסנוביץ היה בעינינו נס. ברוח מרכבת הממות כשבידיו כינור שברבות הימים הצלו מרבב וממוות. עשה הכל יכולתו, כייהודים רבים אחרים, לשיקם את חייו וכך הגיע לאرض ישראל ממנה גורש לארץ ישראל. שם נשא לאמי ויחד עלו לאرض ב-1949-1950.

באבא היקר שלו שכל כך אהב מוסיקה ואמננות, טיפח גם בי ובאחוי את אהבת המוסיקה לה הקשיב בכל רגע שניתנו לו ואף פרט על מדולינה בצוורה מרגשת לספר לנכדיו כשאלתו על עברו במסורת עבותה השורשים. אבא לא רצה לפתח פצעים שלא היגידו מעולם, אך ליד הנכדים ידע לספר ואף לבוכות כי "כבר מותר להביע רגש... זה כבר לא מראה על חולשה ולא ימושט אותו", אמר.

באבא ניצל כל רגע חופשי לטפח גינה יפיפיה בחצר ביתו ולהציג בה פסלים מחומרם שמיוזר: פלסטיק, שורשי עצי הפרי שכבר קמלו, צדפים ואבני נחל.

בעל חוש החומר היה. תמיד התבדר והיה אופטימי: "צריך לחיות עם תקוות לבב", נהג לומר. נכדיו השתעשעו עמו כאשר היה אחד מחבריהם משום שידע "לזרת" לגילם ולשחק איתם הילד. בשנים האחרונות לחיו העד לבוכות ולחלום על יהדותה עשוור ואושר כבן לאב צורף ואם גנטת, גם היה מפונק מאד וכל שחלם וביקש קיבלה. אבא האהוב שלנו, תנוה על משכבר בשלום ואנו נזכר אותוadam נפלא שתמיד עזר לבירותו והעניק אהבה לכלותם.

הותיר אחריו, אשה, שני ילדים, חמישה נכדים וחמשה נינים. אהובים אותו ממד, בתק שרה, בנך מוטי, נכדים ונינן.

ארגון יוצאי גלאביה אבל על מות חברי וחברותה הארגון

ורדה גリンברג ז"ל, לבית טוביاش, בת הדור השני

אברהם חבה ז"ל, יליד זבירצ'ה

בתיה למל ז"ל לבית גולדברג, ילידת בנדין

פרופ' שאול מרין ז"ל, יליד בנדין

אברהם גולדהמר ז"ל, יליד בנדין

יוסף לנצ'גר ז"ל, יליד דובמברובה גורניצ'ה

יצחק שיוק ז"ל, יליד סוסנוביץ

שמואל מור ז"ל, יליד בנדין

דב (בערך) צ'רשניה ז"ל, יליד בנדין

תנו לנו הכנים לבני המשפחה
מי יתן ולא תוסיף לדאגה עוד

הנס פוגל - חבר "הגראופה"

מלמסור את הידיעה למחתרת כפ' שנتابקש. לאחרת סוף 1943 הגיע הנס לבודפשט. אולק ואלכס גתמון שהכינו אותו מבנדי צרפו אותו לגראופה.

הוא עזר לגראופה בהונגריה: בקנית נשך, זיווי תעודות, חיפוש מקומות מחבאו וחיפוש דרך לרומניה כאשר הגרמנים יכבשו את הונגריה. כמו כן חיפש דרך להצטרכם למחתרת היוגוסלבית של טיטו, אולם הניסיון לא נשא פרי. אנשי הגראופה היו פזוריים בעיר השדה בהונגריה והיו חיברים לבירוח לבודפשט. הנס עזר לשחרר חברים מבית סוהר ברומבר. הוא הכיר את בית הסוהר ו קישר בין החברים בחוץ לבין החברים הכלואים. הנס נשאר בבודפשט המופצצת ושוחרר ע"י הצבא האדום שכבש את הונגריה.

בנובמבר 1946 עלה לאرض עם חברי הגראופה והצטרכ לקיבוץ תל יצחק. במלחמת השחרור כמו כל חברי הקבוצה התגיס לצה"ל, עבר את קרבנות הנגב ונשאר בצבא קבוע. הוא נסע לפירס כדי להתחנן, אולם בשל מחלתה של אשתו נבער מהם לחזור לאرض והם נשארו בפירס. ביתו בפירס היה פתוח לכל החברים.

במלאת חמישים שנה לשחרור נסע להונגריה עם כמה חברים מהגראופה לחוגג את שחרורם. הנס הגיע מפריס. הוא היה נרגש ומאושר על כך שחברי הגראופה יכולים להתארח במלון מפואר בהונגריה ללא פחד ולא חשש.

יהי זכרו ברוך.

פליה טריימן, חברת הגראופה

דמי חבר לשנת 2013

הפעולות הרבה של הארגון מחייבת הוצאות כספיות בלתי מבוטלות. הכספי הכספי העיקרי בא מדמי חבר העומדים השנה על 130 ש"ח. כל תרומה נוספת מתקבלת בברכה. את דמי החבר ניתן לשלם:

- ישירות לחשבון הבנק: לזכות "ארגון יוצאי ז galmba", בנק לאומי, הרצליה, סניף 783, מס. חשבון: 3460062 המשלם בדרך זו מתקבש לרשום את שמו וכתוותו כדי שנידע למי ולאן לשולח קבלה
- באולם הארגון, רח' פרישמן 23 ת"א. האולם פתוח ביום' ד' אחה"צ.
- באמצעות הדואר - בשיק לפוקודת ארגון יוצאי קהילות ז galmba, ת"ד 52117, רמת גן 1748

אנא, שלמו את דמי החבר כדי שנוכל להמשיך בפעולות החשובה של הארגון. קיומו של הארגון תלוי בכם.

הנס פוגל היה חבר "נאשה גראופה" – "הקבוצה שלנו" (קבוצת מחתורת "הנווער הציוני"). הנס הלך לעולמו לפני מספר שנים.

הנס הגיע לבנדי עם משפחתו עוד לפני פרוץ המלחמה, בזמן גירוש היהודים בעלי האזרחות הפולניות מגרמניה. בגרמניה למد בבית ספר י'ה' בפרנקפורט. לבנדי ה策רף למחתרת "הנווער הציוני".

בגירוש הסופי מבנדי לאושוויץ קפץ מהרכבת, נפצע בעטנו וננה לעזרה לארמנים שכנתו לשעבר. היא טפה בו אך בקשה שייעזר עקיב פסק דין מות הצפי לככל משפחתה. וכך עזב מידית עליה על רכבת לויינה ובעת ביקורת משטרת הגבולות אמרה: "אני פלייט שבราช מהפצת האנגלים בהמבורג, כל משפחתי נפגעה ואני נפצעת", והראה להם את פציעות. הודות לשילוטה הטובה בגרמניות האמינו לו, התנצלו וייעזו לו לבקש בוינה עזרה ב"משדר לנגאי מלחה". בונה פנה לביתו בו היו עצורים יהודים שנישאו ונישואו תערובת. הם חחשו להכנים אותו ולכך הוא חיכה בחוץ. כאשר יצא הרבה מהבית ספר לו את שעבר עליו וכך להוכיח את יהדותו דקלם מתפלית يوم היכירויות שידע בעל פה. הרוב נתן לו את כתובتها של הגב' בנדייקט – מרגלת לטובת אングליה ששהתה בוינה מוסאות כמורה לאנגלית. היא הסתירה אותו ועזרה לו לעבר להונגריה.

בהונגריה קיבלנו כולנו תעודה של פליטים פולניים. בנוסף שלח את כתובתה של בנדיקט לדיד יהוד' בבןדיין ובקש למסור את כתובתה לחבריו רמחתרת הדיד השיל רה את משפחתו ומותו

מי מכיר? מי יודע?

חדר יסודי התורה בבןדיין

בתחילת רחוב מלכובסקי עמד בית גודל שבו היה "חדר" לילדים "יסודי התורה". למטה היה גם אולם גדול ששימש כבית כנסת וcaeולם אירופים וכינוסים של אגודות ישראל. הכנסה ל"חדר" הייתה מצד הבניין. מספר פעמים היה בבןדיין, ולא הצלחתי

לקלוט הין בדין היה בניין זה והאם הוא קיים. אבקש לברר אצל כולם, האם יש מישחו שיודע להציג על הבניין במדדיקט? האם הבניין אכן קיים?

האם יש למישחו מידע כל שהוא על בניית התלמידות תורה, ועל פעילויות נוספות בו?

חנוך צבי הלוי רובינשטיין - נסיך הרוב חנוך צבי לוי מבנדיין צע"ל

דוא"ל: hr11@enativ.com טל. 052-7110118.

יצולות אושווייך נחה קלינר

נחה קלינר לבית וייספוז נולדה בבןדיין או בסוסנובי. אחותה מוניקה וייספוז נישאה לקופל זבורהבסקי משביריה'. אחיו של קופל הוא נושא המחקר המרכזי שלו.

אבקש לדעת את "מספר אסיר אושווייך" המדוקדק של נחה שהגיעה למחנה ביוני 1943. אשמה להיות בקשר עם מישחו מבני משפחתה. דניאל ב. ברנו

danielbburns@yahoo.com

WYJAZDÓW Z KRAJU. OSTATECZNIE NADZIEJE NA ICH TRWAŁY ZWIĄZEK Z POLSKĄ POGRZEBALA KAMPANIA ANTYSEMICKA W 1968 ROKU I ZWIĄZANE Z NIM MASOWE WYJAZDY Z POLSKI. WSZYSTKIE TE ASPEKTY: DZIAŁALNOŚĆ ODDZIAŁÓW TSKŻ W WOJEWÓDZTWIE KATOWICKIM, ŻYCIE RELIGIJNE SPOŁECZNOŚCI ŻYDOWSKIEJ, ODRODZENIE RUCHU SPÓŁDZIELCZEGO ORAZ KOLEJNE FALE EMIGRACJI ZOSTAŁY ZILUSTROWANE WŁAŚNIE W DRUGIEJ CZĘŚCI WYSTAWY.

Na wystawie zgromadzono bardzo bogaty materiał ilustracyjny i dokumentacyjny. Pochodzą one z różnych archiwów (Ghetto Fighters' House, Yad Vashem, United States Holocaust Memorial Museum, Żydowski Instytut Historyczny) i instytucji (oddziały TSKŻ, Gminy Wyznaniowe Żydowskie w

Katowicach i Bielsku-Białej). Wśród zebranych zdjęć największą wartość stanowią te pochodzące z kolekcji prywatnych, w tym ze zbiorów: Blanki i Abrahama Green, Davida Klaymana, Adama Herszlikiewicza, Avi Czapnika, Anny Ćwiakowskiej i Ester Ziv.

SZCZEGÓLNE GORĄCE PODZIĘKOWANIA NALEŻA SIĘ W TYM MIJESCU OFRZE I SHIMSHONOWI JASHVITZ ZA OGROMNE WSPARCIE, POŚWIĘCNY CZAS, POMOC ORGANIZACYJNA I TECHNICZNA I PEŁNE ODDANIE PRZY TWORZENIU TEJ WYSTAWY.

Pokłosiem wystawy jest album o tym samym tytule. Znajdują się w nim zdjęcia i dokumenty prezentowane na wystawie opatrzone komentarzem.

Aleksandra Namysło

Sz.Pani Aleksandro.

Po długim oczekiwaniu (ponad miesiąc) album doszedł.

Zaczolem przeglądając jego strony i czulem ze trzymam w rękach dokument historyczny który mówi o kilku dziesięciotysięcznym społeczeństwie żydowskim na Górnym Śląsku które pomimo Holokaustu było i tetniało życiem po wojnie na tych ziemiach. Szczególnie ważny jest ten dokument ponieważ ten temat jest mało znany w historii narodu żydowskiego. Bedąc mieszkańcem Izraela zauważylem że dużo się mówi o historii Żydów na ziemiach polskich i ich spuszczeniu do 1939 roku, kiedy wojna wybuchła. Po tym pisze się o Holokauscie, powstaniu w getcie warszawskim o dzieciach Teheranu. Reszta historii jest już związana z walką o niepodległość i powstaniem Państwa Izrael. Co się działo z Żydami którzy pozostańi w Polsce to biała plama a przecież oni tam mieszkali, pracowali prowadzili życie społeczno-kulturalne. Były kluby i synagogi. O wydarzeniach w 1968 nie ma wspomnienia. Dla tego ten dokument który Pani opracowała jest tak ważny gdyż bez tego świat ten poszedłby całkowicie w zapomnienie.

Dlatego pozwole sobie podziękować Pani za ten wielki wysiłek w zorganizowaniu wystawy w Bytomiu i wydania albumu.

Mam nadzieję że wystawa zostanie pokazana także w Izraelu żeby "biała plama" zapłaciła się chociaż trochę.

Adam Herszlikiewicz.

Wystawa Utracone nadzieje. Ludność żydowska w województwie śląskim/katowickim w latach 1945-1970.

6 września 2012 roku w Muzeum Górnego Śląska w Bytomiu odbył się wernisaż wystawy Utracone nadzieje. Ludność żydowska w województwie śląskim/katowickim w latach 1945-1970. Z inicjatywą jej przygotowania wystąpił Poldek Sobel-redaktor internetowej gazety „Plotkies” skierowanej głównie do żydowskich emigrantów z Polski z okresu kampanii antysemickiej w 1968 roku. Wystawa została przygotowana przez Instytut Pamięci Narodowej w Katowicach, Muzeum Górnego Śląska w Bytomiu, Fundację Brama Cukermana oraz Ghetto Fighters' House. Autorem scenariusza jest dr Aleksandra Namysło. W przygotowaniu wystawy wspomagali ją: Izabela Kühnel z Muzeum Górnego Śląska w Bytomiu, Monika Bortlik-Dźwierzyna oraz Andrzej Sznajder z Instytutu Pamięci Narodowej w Katowicach.

Wiodącym tematem wystawy jest odtworzenie na przykładzie Górnego Śląska, Zagłębia Dąbrowskiego, Ziemi Częstochowskiej i Podbeskidzia kolejnych etapów funkcjonowania społeczności żydowskiej w Polsce w latach 1945-1970 i jej „żydowskiego życia” w ramach własnej wspólnoty i własnych organizacji, jej celem, natomiast pokazanie, w jaki sposób Ocaleni z Holocaustu Żydzi starali się odnaleźć swoje miejsce w polskiej powojennej rzeczywistości próbując zachować własną tożsamość.

WYSTAWA DZIELI SIĘ NA DWIE CZĘŚCI, TAK JAK DZIELIŁO SIĘ „ŻYDOWSKIE ŻYCIE” PO WOJNIE W POLSCE. PIERWSZA CZĘŚĆ ZATYTULOWANA ODBUDUJEMY NASZ DOM DOTYCZY OKRESU 1945-1950, KIEDY ŻYDZI OTRZYMALI OD WŁADZ KOMUNISTYCZNYCH SWOISTEGO RODZAJU AUTONOMIĘ KULTURALNO-NARODOWĄ. POLEGAJĄCĄ NA FUNKCJONOWANIU LEGALNIE OSIMIU PARTII POLITYCZNYCH (ORAZ TRZECH NIELEGALNIE), SZEREGU WŁASNYCH INSTYTUCJI KULTURALNYCH I SPOŁECZNYCH, INSTYTUCJI ZDROWIA, OŚWIATY I ODRĘBNEGO RUCHU SPÓŁDZIELCZEGO. W TEJ CZĘŚCI ZILUSTROWANO: ETAP POWROTÓW OCALONYCH DO RODZINNYCH MIAST, POWOJENNĄ EMIGRACJĘ ŻYDÓW, TZW. REPATRIACJĘ LUDNOŚCI ŻYDOWSKIEJ Z

ZSRR, PRZEJAWY ZACHOWAŃ ANTYSEMICKICH, WSZECHSTRONĄ DZIAŁALNOŚĆ WOJEWÓDZKIEGO KOMITETU ŻYDOWSKIEGO ORAZ PODLEGAJĄCYCH MU KOMITETÓW LOKALNYCH, ODBUDOWĘ ŻYCIA RELIGIJNEGO PRZEZ ZRZESZENIA/KONGREGACJE RELIGIJNE, ROLĘ SPOŁDZIELNI ŻYDOWSKICH W ODRODZENIU ŻYCIA GOSPODARCZEGO ORAZ FUNKCJONOWANIE PARTII SYJONISTYCZNYCH ORAZ FRAKCJI ŻYDOWSKIEJ PRZY POLSKIEJ PARTII ROBOTNICZEJ/ POLSKIEJ ZJEDNOCZONEJ PARTII ROBTNICZEJ. DRUGA CZĘŚĆ WYSTAWY OPowiADA O BARDZO TRUDNYM I SKOMPLIKOWANYM DLA SPOŁECZNOŚCI ŻYDOWSKIEJ OKRESIE. ZATYTULOWANA ONA ZOSTAŁA: TRUDNE DECYZJE, BOLESNE WYBORY. Wraz z PRZYSPIESENiem od 1947 roku procesu SOWIETYZACJI KRAJU ZMIENIŁA SIĘ RÓWNIEŻ POLITYKA WŁADZ KOMUNISTYCZNYCH WOBEC LUDNOŚCI ŻYDOWSKIEJ. W NOWYM SYSTEMIE SPOŁECZEŃSTWO MIAŁO STANOWIĆ MONOLIT ZORGANIZOWANY NA WZÓR SOWIECKI, DLATEGO W LATACH 1949-1950 WŁADZE KOMUNISTYCZNE DOPROWADZIŁY DO SAMOROZWIĄZANIA ŻYDOWSKICH NIEKOMUNISTYCZNYCH PARTII POLITYCZNYCH I ICH MŁODZIEŻOWYCH PRZYBUDÓWEK, ZLIKwidowały Żydowskie organizacje społeczne, odrębną centralę ruchu spółdzielczego, upaństwowiły żydowskie instytucje wychowawcze i kulturalne, żydowską służbę zdrowia oraz oświatę, wstrzymały również pomoc finansową żydowskich organizacji zachodnich. W 1950 roku powstało Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Żydów w Polsce [TSKŻ]. W ten sposób władze pozbawiły Żydów odrebnosci instytucjonalnej i włączyły ich aktywności w struktury państowe. W tym okresie z jednej strony władza próbowała doprowadzić do pełnej asymilacji ludności żydowskiej, z drugiej jednak, począwszy od 1956 roku, jej część inspirowała zachowania antyżydowskie i wykorzystywała je do osiągnięcia celów politycznych. taki stan rzeczy utrudniał stabilizację życia Żydów i prowadził do masowych

נשף חנוכה המסורתי ליווצאי זגלביה, נר רביעי של חנוכה – 12/12/2012 מלון הרודס תל-אביב
Traditional Hanukkah Ball, December 12, 2012, at The Herods Hotel Tel Aviv

נטיעות ט"ו בשבט תשע"ג ביד הזיכרון
Tu Be'Shevat Planting at Yad Hazikaron in Modiin - January 2013

The people who planned, designed and established Yad Hazikaron in Moddiin

האנשים שתכננו, ערכו והקימו את יד הזיכרון לקדושים זגלמבה במודיעין

INTERNATIONAL HONORARY COMMITTEE (IN FORMATION)

PRESIDIUM
Prof. Joshua Prawer — Chairman
Samuel Skura — U.S.A. Vice Chairman
Adv. Dr. Arie Ben-Tov — Vice Chairman

ISRAEL
Aharon Bathia
Dr. Zvi Ben-Chorin
Adv. Elijahu Berlinski
Haim Chefer
Mrs. Anna Cwiakowska
Eng. Zvi Danziger
Prof. Joshua Efron
Israel Ehrlich
P.M. (Ex) Naftali Feder
Comm. Benjamin Gilleaf
Prof. Natan Goldblum
Rabbi Elazar Hager
Shalom Herzberg
Eng. Zvi Langer
Dr. Bezalel Legurion
David Manela
Mrs. Fredka Mazia
Prof. Shaul Merin
Prof. Bezalel Narkis
Gen. (Res) Uzi Narkis
Dr. Shlomo Nezer
Prof. Israel Openheim
Rabbi Haim Pardes
Alfred Schwarzbau
Mrs. Dr. Judith Sinai
Reuben Wekselman
Alter Welner
Joshua Wygodzki

U.S.A.
Henry Cook
Nathan Gitler
Henry Major
Henry Rechnitz
Jack Salzberg
David Shapell
Natan Shapell
Joe Stieglitz
Sigmund Strochitz

LATIN-AMERICA
David Feurstein
Leon Kleinfeld
Benjamin Schwarzbau

CANADA
Harry Ferens
Cemach Wolbromsky

EUROPA
Bernard Gultman
Benjamin Kaiser
Mrs. Pepa Lis
Mme Baronesse Fela Perlman
Bernard Rotensztajn
Moniek Stawski

AUSTRALIA
David Apfelbaum
Michael Igla

EXECUTIVE AND BOARD — ISRAEL

Abraham Green — Chairman
Meir Lancman — Vice Chairman
Mrs. Ester Feigenblat — Economy
Menahem Gelband — Social Service
Isidor Grungras — Culture
Yosef Kurz — Member
Moniek Magier — Treasurer
Natan Zim — Secretary

INTERNATIONAL ORGANIZING COMMITTEE

Abraham Green Israel — Chairman
Samuel Skura U.S.A. — Co. Chairman,
Isidor Grungras Israel — Vice Chairman,
Jack Salzberg U.S.A. — Vice Chairman,
Robert Berlin, U.S.A.
Henry Cook, U.S.A.
Naftali Feder, Israel
David Feurstein, Latin America
George Goldstein, U.S.A.
Mrs. Tisia Herzberg, Israel
Stefan Igla, U.S.A.
Mrs. Hadassa Kantor, Israel
M. Kinderlerer, Australia
Moniek Magier, Israel — treasurer
Henry Major, U.S.A.
Mrs. Rachel Ostrowiecki, Latin America
Mrs. Rose Rechnitz, U.S.A.
Zygmunt Strochitz, U.S.A.
Reli Tobiasz, Israel — Young Generation
Natan Zim, Israel — secretary

חברי המועצה והנהלה

아버지 גריין — י"ר
סא"ר נלמן — סגן י"ר
מחט' גלבנד — סעד
יצחק גינגרס — תרבות ופוייטיס
משה גנור — נבר
ג' אטוד גינגרס — משק
נתן צים — מוכיר
יוסף קוץ — חבר
ועדה מקצועית בינלאומית

아버지 גריין, י"ר
שמעאל סקריה, ארא"ב — י"ר משותף
יצחק גינגרס, ישראל — סגן י"ר
ג' (ישראל) זונברג, ארא"ב — סגן י"ר
גב' רחל אוטוביוקי, אמריקה הדרומית
ספנסן איניא, ארא"ב
רוברט בלון, ארא"ב
ג'ורי גולדשטיין, ארא"ב
גב' וושה הצברג, ישראל
レイ טובייאש, ישראל — דור החמשן
משה גנור, ישראל — נבר
הנרי מיר, ארא"ב
נטלי פור, ישראל
זידר פוירשטיין, אמריקה הדרומית
נתן צים, ישראל — מוכיר
חורי קוק, ארא"ב
ט. קידרלי, אוטוביליה
גב' חסה קוטר, ישראל
גב' רוזה ריניך, ארא"ב
זימונט שטולצקי, ארא"ב

ועדה צבונית בינלאומית (בחרכבה)

נשים
פרופ' יהושע פראור — י"ר
שמעאל סקריה ארא"ב — סגן י"ר
עו"ד ד"ר אריה בנטוב — סגן י"ר

ישראל
פרופ' ישראל אופנהיים
יירואל אלין
דור' צבי ברוחין — עין השופט
עו"ד אליהו בריליסקי
פרופ' נתן גולדבלום
ニיצב' בנימין גלעד
אנג' צבי דניציגר
הרב אליעזר הנג'ר
שלום רצברג
אלתר ולנש
יהושע יעוצקי
ראובן וקסמן
ח'ים חפר
דור' בצלאל ליגוריון
אנני צבי לנגר
גב' פדרה מזור — מז העונג
דוד מלחה — תל יצחק
פרופ' שאול מרוני
פרופ' בצלאל נקיס
אלוף (מיל') עוזי נוקיס
דר' שלמה נצר
גב' ד"ר יהודית סני
פרופ' יהושע עפרון
ח'ר' (לשעבר) נפתלי פדר
הרב חיים פרדס
גב' אהה צויאר-בקשנה
אלף שורצ'באים

ארה"ב
הום גיטל
ישראל ליצברג
הנרי מייר
גורי קוק
הנרי ריכני
דוד שאף
נתן שאף
יוסף שיגלע
זימונט שטולצקי

אמריקה הדרומית
דוד פוירשטיין
ליאון קלינפלד
בניין שורצ'באים

קנדא
צמא ולברומסקי
צבי פרנס
איירופה
ברנרד ווטמן
גב' פפה ליס
מוניק סטאבסקי
כובית פ. פרלמן
גנמיין קייר
ברנרד ווונשטיין

אוסטרליה
דוד אפלבוי
מייכל אילגרा

ועדה מקצועית — ד' הוכון בישוואל

Eng. Zvi Langer — Chairman
Mrs. Aviva Ben-Tov
Eng. Zvi Danziger
Mrs. Liora Kolton — Young Generation
גב' לאהר קולטון — דור החמשן

ZAGLEMBIE SOCIETY BOARD — ISRAEL

Sculptors	מעצבינו אותו ההנצחה	הפסלים: בג' מורה פור וב' חוץ
Mrs. Maryla Feder Dov Hof	אפרים לנדור יוחנן לאנזור דב למל צבי ליליאן ארון לילוביץ יעקב לויו — דור החמשן גב' לילה פוג יעקב גור — דור החמשן ישען מונוביץ' רosal Malach יעקב שניארסקי משה פלדבאו שניאור פונטניזיג אלין פירץ'ן — דור החמשן גב' תולקה קוטנו דוד קלימן גב' הוות' קוטנו גב' רבקה רוזן מנחם שמואלי יעקב שטרוכלי גב' מניה טנרי יונה תפיר	יעקב לויו — י"ר גב' מיריל פור 参谋ן ייר שרמן ווונבלוט — סגן י"ר ד"ר אופנהיים — דור החמשן חווי איביגנגו גב' בוגנסקי גב' יינה באור אלחרן בוקר יוסף בקסל דו בושט יעקב גולד גב' גיטה דטנר יוסף ליטו מיילך דוקסל חוה דטנר אליעזר הוברפלד גב' עפרה המפל יעקב וקס גב' סלה זוברמן בו זלטנוביץ גב' ברכה טובייאש

My people are about to marry my ruin.
We will honor the wedding with our presence.

In the early morning hours of August 1, when the German guards surrounded Będzin and Sosnowiec, many Jews had hidden in bunkers. As a result of the Germans' bitter experience with the resistance in the Warsaw Ghetto, and the information they had the Jews of Zagłębie had weapons, the Germans carefully planned the move. The Germans intended to vacate the two ghettos that had been recently established in a large-scale campaign that would be executed resolutely and rapidly. No less than 690 soldiers and policemen were recruited from all the local units in the region to expel the 30,000 Jews who had survived life in Kamionka and Shrudula. According to the summary report of the expulsion that was drafted by the head of the German Police in Sosnowiec, the campaign encountered serious problems due to the fact that the Jews hid in bunkers, the passive resistance on the streets, and the active resistance of individuals and groups. The campaign took longer than planned—approximately two and a half weeks—and Jews who had successfully hid in bunkers were still being rounded up many days later.

According to that report, approximately 400 Jews were shot in the street in the course of an attempt to resist or escape. The head of the police also reported two attempts at defense using firearms.

Information on these attempts at defense is also available from Jewish sources. Two members of the Zionist Youth, Yanek Zimmerman and Hipek Glitzenstein were killed after they opened fire on the Germans. A significant battle also took place from the *Dror* Bunker, which was under the command of Frumka Plotnitzka,

an emissary of the *Halutz* in Warsaw, and Baruch Giftek. Two Germans were killed in the skirmish, but all the people in the bunker were killed by the smoke grenades that were thrown into the bunker, which the Germans flooded with water. The bodies were dragged from the bunker, shot again, and were mutilated. In another bunker, 12 members of the Fighting Organization were captured. Pistols were discovered in the purses of two of girls, Aliza Zitenfeld and Haika Klinger: they were severely tortured to reveal the secrets of the defense, but they did not divulge any information.

In Auschwitz, preparations were also going on for the arrival of this large-scale expulsion. Very few campaigns on this scale had ever been conducted. The camps were closed and armed guards were stationed there. According to one witness, the expelled Jews reached the camp in an inhuman condition:

They were thrown from the trucks in the open field. Children were trampled underfoot. In the heat of the summer, women stood, half-naked, half-dead, beaten to a pulp, with no help or even a drop of water. Words and human imagination are incapable of describing the hellish tortures experienced by these people who longed for death to bring them salvation. [...] Since the crematoriums could not contain such a large number of people, the bodies were burned in the open ditches near Birkenau, and for three days people saw nothing but the enormous flames that burst skyward. Transports also came from France and these people were executed in the same manner. Birkenau was celebrating, it reached a peak: in a single day, 30,000 people were gassed to death.

Dr. A Avihu Ronen, an Historian, is the son of Haika Klinger

Who Knows? Who Remembers?

I am looking for an Auschwitz survivor, now long since passed, away, who was registered in Auschwitz in June 1943 and who left a page of testimony at Yad Vashem. Her sister had married the brother of the main topic of my book, and then resided in Israel. I would like to advertise her name to see if I can discover any child or grandchild of this woman. Her name is Nehka Kleiner (Wajsfus), of Sosnowiec and/or Bedzin, Poland. Her sister Monycha Wajsfus, married Kopel Zborowski of Siewierz, Poland. I would like to know her exact Auschwitz tattoo number as it would complete my research for my book.

Dear fellow Zagłębians,

This year, when we hold our Holocaust Memorial Day, we will commemorate two important events: marking 70 years to the destruction of the Zagłębian ghettos, and the 25th anniversary of the inauguration of Yad Hazikaron in Modiin.

In early August 1943, the two largest ghettos in Zagłębie, Shrodula in Sosnowiec and Kamionka in Będzin, were destroyed. Most of the Jews were sent to Auschwitz, transforming Zagłębie into "Judenrein" - an area free of Jews.

Every year we hold a Yartzheit on Tisha B'Av to commemorate the destruction of the Zagłębian ghettos in 1943. We hold the prayer ceremony at the Nahalat Yitzhak cemetery, near the Ash Memorial, where the ashes that were brought from Auschwitz and the cemeteries of Zagłębie were buried when the memorial was erected in 1952. The Ash Memorial is one of the first memorials related to the Holocaust that was erected in Nahalat Yitzhak, and in Israel in general.

Twenty-five years ago, on Yom HaShoa, in 1988, we unveiled Yad Hazikaron - Memorial for Zagłębie Martyrs in Modiin. The Holocaust memorial service was attended by 2,000 Zagłębian Jews, including 200 Jews who came from all over the world to attend: from the USA, Canada, France, Germany, from Rio de Janeiro in Brazil, and from Sydney in Australia.

At the unveiling, I stated –

A verse is engraved at the entrance to the valley of commemoration at this Memorial, from Ezekiel's vision of the dry bones: "My people, I am going to open your graves and bring you up from them; I will bring you back to the land of Israel." The Prophet Ezekiel, in his momentous vision, never thought or predicted the Holocaust that befell the people of Israel and the millions of Jews of Europe who would be led to the gas chambers and crematoriums and would not be buried in Israel.

Since 1988, for a quarter of a century, we continue to hold the annual assembly in memory of the Holocaust and our heroes, to honor the memory of the Zagłębian martyrs. We, members of the generation of the Holocaust survivors, the few of us who remain, hope and pray that the coming generations will continue these traditions and guarantee that Zagłębian Jewry will not be forgotten.

I wish all Jews in Israel and abroad a happy and kosher Pesach

Abraham Green – Chairman of the Zagłębie organization

Seventy Years to the Final Expulsion of Zagłębie Jews

By: Avihu Ronen

On August 1, 2013, 70 years will have passed since the final expulsion from Sosnowiec and Będzin. This unique expulsion had implications that extended beyond the fate of the Jews of this area during the Holocaust. For a long time before the expulsion, the survival rate for Jews in Zagłębie far exceeded other Polish ghettos. Zagłębie was annexed to the German Reich, and the Jews of the area participated in the German war economy. During most of the war period, until early 1943, there were no ghettos in the area. The Shrodula ghetto (for the Jews of Sosnowiec), and the Kamionka ghetto for the Jews of Będzin, were built as large quasi-work camps. And so, on the eve of the expulsion, when most of the Jews of Poland had already been destroyed, most of the Jews of Zagłębie (including children and the elderly) were

still alive, and two thirds of them (including children and the elderly) were registered as workers in factories that contributed to the German war effort. An additional 15,000 young Jews from the area were working in forced labor camps, where, despite the harsh conditions, they had reasonable chances of survival.

In early June, the German policy toward these "productive" ghettos changed and their residents were assigned for expulsion to Auschwitz. The removal of the influential head of the regional Judenrat, Moshe (Monik) Marin, and the partial expulsion that occurred in late June, eliminated any remaining illusions that the Jews of Zagłębie may have harbored. Aware of what was happened in nearby Auschwitz, they prepared themselves for the worst. A letter that was sent from Będzin in late July stated:

We are honored to invite you to

Yom Hashoa Memorial Service Yizkor for Zagłębie Martyrs

The ceremony will take place
at Yad Hazikaron in Modiin
On Monday, April 8, 2013 4:00pm

Memorial Service: Cantor Haim Adler

Zagłębie world organization

ארגון יוצאי זגלמבה מתכבד להזמיןך

לעצרת זיכרון לשואה ולגבורה ולטקס התאחדות עם קדושי זגלמבה

ביד הזיכרון (ליד מבוא מודיעין)

ביום שני כ"ח בניסן תשע"ג - 8 באפריל 2013

בשעה 16:00

ב נכחות אישים ממלכתיים

תפילה האזכרה: החזן חיים אידר

יוצאי זגלמבה והסביבה ובני ביתם, מוזמנים

אוטובוסים ליד הזיכרון (לא תשלום) יצאו מתח"א – תחנת הרכבת ארלוזורוב, ליד מסוף אל-על, בשעה : 15:00
מחיפה – עפ"י תיאום עם נציגי הנהלת הארגון בחיפה

הנצהה ביד הזיכרון

כל המעניין להנציח את שמות יקוריו ביד הזיכרון לקדושים זgalmbia במודיעין, אנא העבירו
השמות אל שמשון ישבעץ טל 052-5469-888
דוא"ל: jshimshon@gmail.com נא לציין הנצהה

Personal Commemoration

We remind you that in the Commemoration Valley in Modiin Memorial Site, there are still places left for personal commemorations of family members that perished in the Holocaust.
Those who wish to commemorate their beloved ones, please contact: jshimshon@gmail.com

קפה זגלמבה

בכל יום שני הרראשון בחודש
נפגשים בני הדור השני
והשלישי באולם הארגון בת"א
לפרטים נוספים: רחל בבס
Rachel.bebes@gmail.com

לאלתר ולנור

ברכות לרגל הוצאה ספרך
הישי "אומה במאהקה"
מאחלים לך שתתמשיך במלאה
חשובה זו ותוציא לאור עוד
ספרים רבים

חג פסח שמח וכשר לכל בית ישראל
Happy and Kosher Passover !

אנו מבקשים מכל מי שמשנה כתובות דאור או דוא"ל לעדכן את מזכירות הארגון
עדכונים ניתן להעביר לרחל בבס, טלפון: 050-8526567 בדוא"ל: Rachel.bebes@gmail.com

עורכת: יונה קוּבוֹ. המערכתי: אברהם גריין, أنها צויאקובסקי, אלתר ולנור. עורך לשונית עברית – חניתה ריטר-גיטלר,
עריכה לשונית אנגלית – איליה אבידב, תצלומים – שמשון ישבעץ, ערכה גרפית ודפוס – דפוס קוניאק ת"א

כתובת המערכת: ארגון קהילות יוצאי זגלמבה, רח' פרישמן 23 ת"א, 63561
لتזרומות: ארגון יוצאי זגלמבה' בנק לאומי, ב-ת-ים, סניף מס. 861, חשבון מס. 33938/34